

Економіка підприємства

УДК 338.240

О.І. Захаров
кандидат економічних наук, професор,
директор навчально-наукового інституту
менеджменту безпеки,
Університет економіки та права «КРОК»

Приватна детективна діяльність в системі економічної безпеки підприємства

У статті розглянуто роль приватної детективної діяльності як найважливішого інструменту системи економічної безпеки підприємства.

Ключові слова: система економічної безпеки, приватна детективна діяльність, приватний детектив, підприємство, загрози, економічна криза, механізм управління, механізм взаємодії, недержавна система безпеки підприємництва в Україні.

А.И. Захаров
кандидат экономических наук, профессор,
директор учебно-научного института
менеджмента безопасности,
Университет экономики и права «КРОК»

Частная детективная деятельность в системе экономической безопасности предприятия

В статье рассмотрена роль частной детективной деятельности как важнейшего инструмента системы экономической безопасности предприятия.

Ключевые слова: система экономической безопасности, частная детективная деятельность, частный детектив, предприятие, угрозы, экономический кризис, механизм управления, механизм взаимодействия, негосударственная система безопасности предпринимательства в Украине.

O.I. Zakharov
PhD in Economics, Professor,
Director of the Institute for Security Management.
«KROK» University

Private detective activity in the system of economic security of the enterprise

In the article the role of private detective activity is considered as a major instrument of the system of economic security of enterprise. The use of private detectives for providing

economic security of enterprises is conditioned by strengthening threats for activity of enterprises and their economic security in the conditions of system economic crisis. One of the most serious threats for economic security is criminal existence of enterprise. The conducted analysis of the state and dynamics of criminality development in Ukraine for 2016-2017 demonstrates that, in spite of efforts of law authorities, the cardinal changes of its quantitative and high-quality parameters did not happen. In fact, all officially registered crimes can present a threat for economic security of enterprises of Ukraine. For neutralization of criminality in the economy fully and effectively there is necessity to use the resources of law authorities, subjects of the non-state system of safety in Ukraine, including private detectives. The model of the use of private detectives was offered in the system of economic security of enterprise. Using technologies of private detective activity it is possible successfully to solve the tasks of information and analytical support of the system of enterprise economic security, searching of the stolen financial and material and technical resources, also personnel and etc.

Keywords: *system of economic security, private detective activity, private detective, enterprise, threats, economic crisis, management mechanism, mechanism of co-operation, non-state system of enterprise safety in Ukraine.*

Постановка проблеми

Стабільна робота, розвиток і економічна безпека вітчизняних підприємств усучасних умовах значною мірою залежать від їхньої здатності комплексно протидіяти всім існуючим і можливим загрозам зовнішнього і внутрішнього середовища. Для успішного вирішення цього складного завдання підприємства повинні використовувати всі свої внутрішні ресурси, а також ресурси зовнішніх організацій.

Одним із важливих зовнішніх ресурсів, який можна активно використовувати в системі економічної безпеки підприємств, є приватні детективи, яких можна на договірних умовах залучати до вирішення широкого кола складних і специфічних завдань з протидії загрозам економічній безпеці. Для цього необхідно створити відповідні механізми управління і взаємодії, узгодити інтереси, визначити завдання і технології приватних детективів у системі економічної безпеки підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Значний внесок у розвиток теорії та практики приватної детективної діяльності внесли вітчизняні вчені в галузі безпеки: А.Й. Француз [3], О.І. Захаров [4], В.М. Землянов [6], ОА. [2], І.В. Леоненко [11] та інші. У своїх працях автори розглядають питання організації, управління, технології здійснення та правового забезпечення приватної детективної діяльності у сучасних умовах.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Огляд наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених свідчить про те, що питанням використання технологій приватної детективної діяльності у системах економічної безпеки підприємств дотепер не приділялася достатня увага. Можливо, це зумовлене тим, що приватна детективна діяльність є новим явищем у недержавній системі безпеки. Тому механізми використання можливостей приватних детективів щодо гарантування економічної безпеки підприємств потребують подальшого дослідження.

Формулювання цілей статті

Метою статті є розгляд питань використання приватних детективів в системі економічної безпеки підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження

Наданий час практично всі підприємства України змушені вирішувати питання гарантування безпеки своєї діяльності. Це викликано тим, що в період економічної кризи і нестабільної суспільно-політичної обстановки в країні в економічній сфері активно формуються нові та посилюються і трансформуються вже існуючі загрози стабільній роботі, розвитку і економічній безпеці вітчизняних підприємств.

Однією з найбільш серйозних загроз для економічної безпеки, а іноді й самому існуванню підприємства є злочинність, ситуація з якою в нашій країні досить складна. Це підтверджують офіційно зареєстровані злочини, які були скоєні в період із січня по червень 2017 року (рис. 1).

Аналіз представлених видів злочинів вказує на те, що практично всі вони можуть тією чи іншою мірою являти собою загрозу економічній безпеці підприємств України.

Найбільш небезпечними з них, безумовно, є умисні вбивства та умисні тяжкі тілесні ушкодження. Жертвами таких злочинів часто стають власники і керівники підприємств. Це обумовлене тим, що, наприклад, вбивство на замовлення бізнесмена призводить, як правило, до розвалу бізнесу, тобто усунення конкурента. Серйозну загрозу економічній безпеці підприємств становлять такі само злочини, пов'язані з хабарництвом, крадіжками і шахрайством. Усі ці злочини можуть мати вигляд рейдерських захоплень підприємств, порушень правил проведення тендерів та інших форм недобросовісної конкуренції.

Проведений аналіз сучасного стану і динаміки розвитку злочинності в нашій країні показує, що не відбулося кардинальних змін її кількісних і якісних параметрів. Це наочно підтверджує представлена на рисунку 2 динаміка змін числа злочинів, скоєних за аналогічні періоди у 2016 і 2017 роках.

Оцінка наведених даних показує, що, незважаючи на всі вжиті правоохоронними органами заходи щодо посилення боротьби зі злочинністю, число злочинів, скоєних у нашій країні, все ще значне, хоча останнім часом спостерігається тенденція до їхнього зниження. Ці злочини скоюються щодо як окремих громадян, так і суб'єктів господарської діяльності.

Наслідком високого рівня злочинності у сфері економіки є низький рівень інвестицій, в тому числі й зарубіжних, що своєю чергою гальмує інноваційний розвиток вітчизняної економіки, а значить, несе загрозу національній безпеці України.

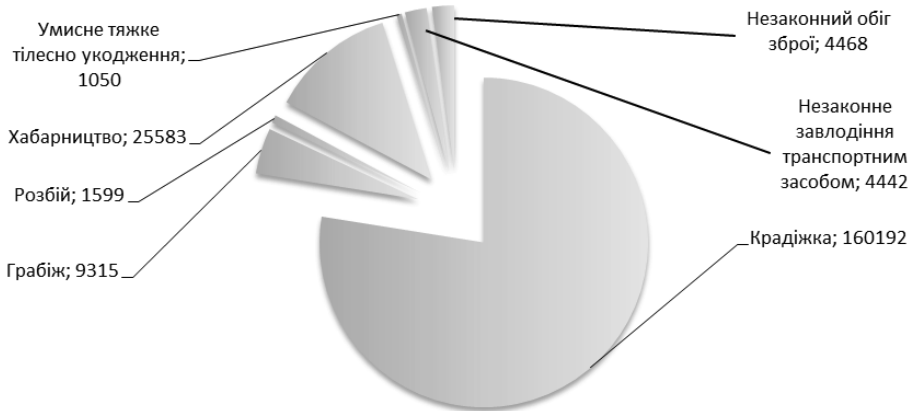

Рис. 1. Злочини, зафіксовані в січні – червні 2017 р.

Джерело: розроблено автором на основі [9].

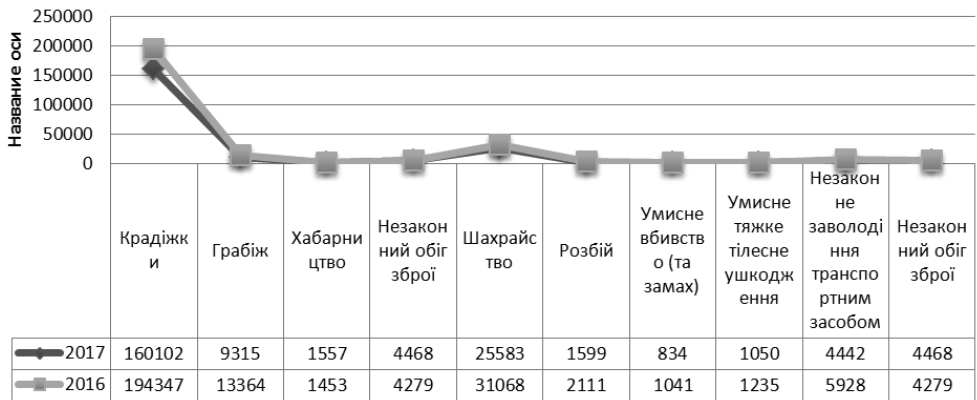

Рис. 2. Порівняння кількості злочинів, зафіксованих у січні – червні 2016 р. та 2017 р.
Джерело: розроблено автором на основі [9].

Особливістю злочинів у сфері економіки є те, що вони можуть набувати різних форм. З огляду на це слід зазначити, що для ефективної протидії сучасній злочинності зусиль одних правоохоронних органів вочевидь недостатньо. Необхідно, щоб уцїй важливій для всього нашого суспільства справі активну участь брали: громадянське суспільство, суб'єкти господарської діяльності та суб'єкти недержавної системи безпеки підприємництва в Україні, зокрема служби безпеки підприємств і банків, охоронні фірми, приватні детективи та інші [10].

Важливим компонентом недержавної системи безпеки підприємництва в Україні є системи економічної безпеки підприємств, ядром яких є штатні підрозділи безпеки. На нашу думку [4], «система економічної безпеки підприємства – сукупність внутрішніх і зовнішніх суб'єктів забезпечення економічної безпеки підприємства, що мають спільні цілі, наділені відповідними функціями та правовими повноваженнями, мають необхідну матеріально-технічну базу, підготовлений персонал, механізми управління і взаємодії, що володіють технологіями, формами і методами визначення, зниження рівня та протидії небезпеці та загрозу сфері економіки». Для того, щоб успішно протидіяти існуючим та можливим загрозам економічній безпеці необхідно постійно вдосконалювати системи економічної безпеки підприємств. Впроваджувати інноваційні технології, механізми управління і взаємодії, застосовувати нові методи, методики і технічні засоби протидії існуючим та можливим загрозам від зовнішнього і внутрішнього середовища. Одним із інноваційних рішень може бути використання приватних детективів для забезпечення економічної безпеки підприємств. Однак тут існують певні труднощі. Вони в першу чергу обумовлені тим, що приватна детективна діяльність як така в нашій країні ще знаходиться у стадії становлення. На затримку її розвитку впливає низка негативних факторів.

По-перше, в Україні дотепер немає закону, що регламентує цей складний, пов'язаний із серйозними ризиками вид діяльності в недержавній системі безпеки підприємництва. Це пов'язане з тим, що на останній варіант Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність», який було прийнято Верховною Радою України 13 квітня 2017 року, № 2023–VIII було накладене вето Президента України.

По-друге, серйозною проблемою є також те, що в нашій країні, на відміну від держав, які входять до ЄС, а також США, Великобританії, Канади, Брази-

лії, Аргентини, Австралії, Китаю та інших, немає усталених традицій і досвіду здійснення цієї діяльності. І це незважаючи на те, що в нашому суспільстві, як в окремих громадян, так і суб'єктів господарської діяльності існує потреба в послугах приватних детективів. Слід так само зазначити, що існують об'єктивні передумови для залучення приватних детективів для активної участі в системах економічної безпеки підприємств.

По-третє, основні принципи здійснення приватної детективної діяльності, які визначені в ст. 3 Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» [1] повною мірою відповідають принципам організації та функціонування систем економічної безпеки підприємств. До них належить принципи верховенства права, законності, дотримання прав, свобод, і закону інтересів фізичних та юридичних осіб, конфіденційності, роботи з комерційними правоохоронними органами, органами державної влади, органами місцевого самоврядування та інші.

По-четверте, слід зазначити, що види детективних послуг, що можуть надаватися суб'єктами приватної детективної (розшукової) діяльності, які визначені в ст. 12 Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» [1], повною мірою дають змогу вирішувати чимало завдань, які стоять у даний час перед системою економічної безпеки підприємств. У тому числі такі складні, як «...вивчення ринку, пошук та збір інформації з відкритих джерел з метою підготовки ділових переговорів замовника, з'ясування фінансової платоспроможності, майнового стану та благонадійності потенційних ділових партнерів» та багато інших.

Інтерес бізнесу до використання приватних детективів у системі економічної безпеки підприємств обумовлюється також і тим, що успішно займатися приватною детективною діяльністю можуть тільки професіонали високого рівня. Вони повинні мати не лише відповідну спеціальну підготовку і володіти високими професійними знаннями, а й володіти позитивними особистісними якостями людини, в тому числі розвиненим інтелектом, високою культурою особистості, чесністю, моральністю, цілеспрямованістю, відповідальністю тощо. Фахівцям, яким притаманні такі якості, власники бізнесу і керівники підприємств зможуть довірити вирішення складних і відповідальних завдань із забезпечення економічної безпеки. В тому числі тих, для вирішення яких необхідний доступ до відомостей, що становлять комерційну таємницю, розкривають сучасний стан бізнесу і перспективи його розвитку, а також у разі необхідності – і до особливо конфіденційної інформації, в тому числі такої, що стосується особистого життя керівників підприємств.

Використання приватних детективів для забезпечення економічної безпеки є складним процесом, який вимагає глибокого розуміння їхньої ролі і місця в системі економічної безпеки підприємства, а також які технології вони можуть використовувати для протидії існуючим загрозам у сфері економіки. На рисунку 3 представлена модель участі приватних детективів у здійсненні комплексної протидії загрозам економічній безпеці підприємства.

Дана модель показує, як можна досягти синергетичного ефекту в системі економічної безпеки. Для цього необхідно використовувати всі власні ресурси і підприємства, а також ресурси і технології правоохоронних органів, суб'єктів недержавної системи безпеки в Україні, в тому числі і приватних детективів. Це можливо тільки в тому випадку, якщо в системі економічної безпеки підприємства буде створений ефективний механізм взаємодії.

На думку автора, [5] «...механізм взаємодії в системі економічної безпеки

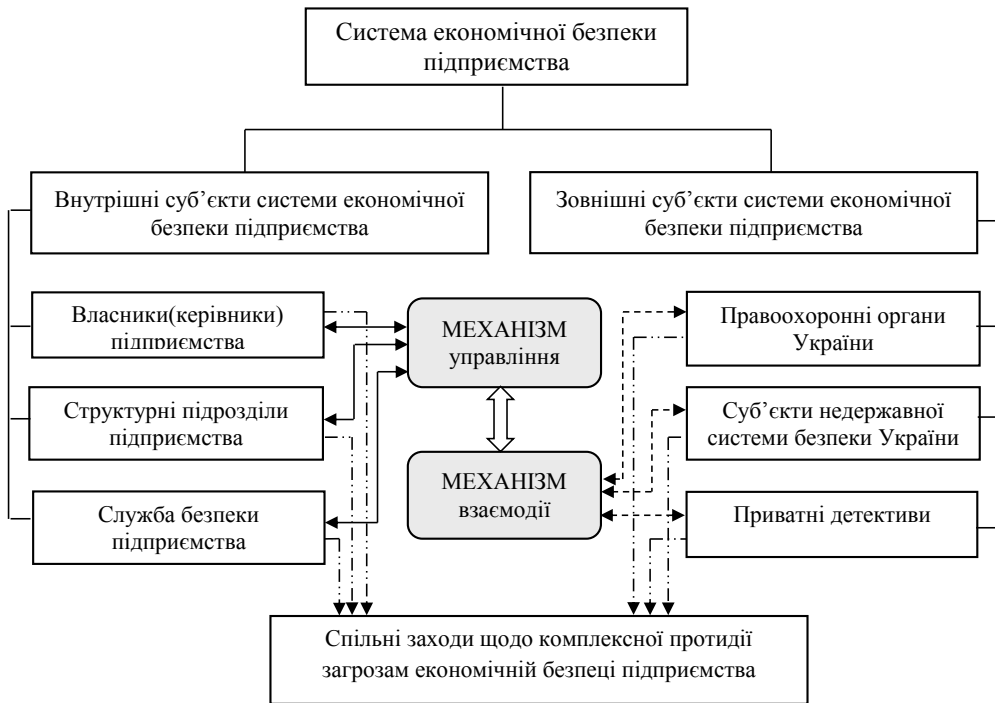

Рис. 3. Модель використання приватних детективів у системі економічної безпеки підприємства

Джерело: розроблено автором.

підприємства – це сукупність внутрішніх і зовнішніх суб'єктів системи економічної безпеки, нормативно-правових баз і технічних засобів, що дають можливість планувати, здійснювати підготовку та проводити добре узгоджені за часом, місцем і змістом спільні дії з протидії факторам загроз економічній безпеці підприємства. Механізм взаємодії ...буде ефективно функціонувати тільки в тому випадку, якщо всі його внутрішні і зовнішні суб'єкти в межах своїх функціональних обов'язків отримають такі повноваження, які дадуть їм можливість ефективно, ініціативно і творчо працювати в системі економічної безпеки підприємства». З метою ефективного використання ресурсів внутрішніх і зовнішніх суб'єктів системи економічної безпеки необхідно при визначенні завдань в системі економічної безпеки підприємства враховувати їхню специфіку, в тому числі: функції, повноваження, рівень професіоналізму персоналу, технічну оснащеність тощо.

З огляду на складність процесів, які відбуваються у вітчизняній економіці в період її кризи, а також складну криміногенну обстановку в країні, керівники підприємств і їхні системи економічної безпеки повинні постійно приділяти особливу увагу моніторингу, аналізу та оцінці процесів, що відбуваються як у середині підприємства, так і його зовнішньому середовищі. Це необхідно здійснювати з метою своєчасного виявлення виникаючих загроз не тільки економічній безпеці, а й самому існуванню підприємства. Однак слід зазначити, що це можливо тільки тоді, коли на підприємстві добре налагоджена інформаційно-аналітична робота. Здійснювати ефективне інформаційно-аналітичне забезпечення своєї діяльності під силу, як правило, великим підприємствам, та й то це не завжди у них виходить. Для вирішення цього завдання найкраще підходять

приватні детективи. Відповідно до ст. 16 Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність», [1] суб'єкт приватної детективної (розшукової) діяльності може надавати замовникам послуги після укладання з ними письмового договору. Таким чином, керівники підприємств, використовуючи існуючий правовий механізм, можуть залучати приватних детективів до вирішення одного з найбільш складних у даний час завдань – інформаційно-аналітичного забезпечення ведення бізнесу і його безпеки.

Висновки

У сучасних умовах для забезпечення стабільної роботи і розвитку підприємства необхідно створити ефективну систему економічної безпеки, здатну активно протидіяти зовнішнім і внутрішнім несприятливим факторам. Інноваційним рішенням щодо розвитку системи економічної безпеки підприємства може бути використання в якості її важливого суб'єкта приватних детективів, які здатні вирішувати важливі завдання з протидії загрозам діяльності підприємства. У тому числі інформаційно-аналітичні завдання, а також пов'язані з пошуком викрадених фінансових і матеріально-технічних ресурсів, забезпечення безпеки персоналу тощо.

Література

1. Закон України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» прийнятий Верховною Радою України 13 квітня 2017 року, № 2023–VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/JH2V100V.html
2. Бабец О.А. Опыт военной разведки на службе в коммерческой фирме/О.А. Бабец. – Минск: Харвест, 2003. – 336 с.
3. Француз А.Й. Теоретико-правові засади становлення, розвитку та діяльності інституту приватних детективів: вітчизняна та зарубіжна практика/А.Й. Француз, О.Є. Коломієць// Теоретико-правові засади становлення, розвитку та діяльності інституту приватних детективів: вітчизняна та зарубіжна практика: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції: (Київ, 02 березня 2017 року) /Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2017. – С. 39-42.
4. Захаров О.І. Теоретичні основи забезпечення економічної безпеки підприємств // Вчені записки університету «КРОК». – 2012. – № 31. – С. 80-88.
5. Захаров О.І. Механізм взаємодії в системі управління комплексним забезпеченням економічної безпеки / О.І. Захаров // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету, Серія: Економічні науки, Випуск №43, Частина 1. – Черкаси: ЧДУТ, 2016. – С. 49-58.
6. Землянов В.М. Основы частной детективной (сыскной) деятельности: учебно-методическое пособие / В.М. Землянов, И.Н. Цминский [и др.]. – К.: ИД «Освіта України», 2017. – 590 с.
7. Землянов В.М. Основы сыскного мастерства / В.М. Землянов. – Мн.: Харвест, 2004. – 304 с.
8. Зубок М. І. Інформаційна безпека в підприємницькій діяльності: підручник / М. І. Зубок. – К.: ТОВ «Гнозіс», 2015 – 216 с.
9. Злочинність в Україні: опублікована шокуюча статистика за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.obozrevatel.com/ukr/crime/zlochinnist-v-ukraini-opublikovana-shokuyucha-statistika-za-2017-rik.htm>
10. Крутов В.В. Становлення та розвиток недержавної системи безпеки підприємництва в Україні / В.В. Крутов. – К.: «Фенікс», 2008 – 408 с.
11. Леоненко І.В. Особливості застосування спеціальних технічних засобів у приватній детективній діяльності//Правничий вісник університету «КРОК». – 2017. – № 26. – С. 182-188.